

Ο Κολοσσός του Μαρουσιού, Χένρι Μίλερ

Μπορεί ο περιώνυμος διανοούμενος, εκδότης και κριτικός λογοτεχνίας Γιώργος Κατσίμπαλης, που συγκαταλέγεται στη λεγόμενη Γενιά του '30, να μην έγραψε ο ίδιος κάποιο μυθιστόρημα, ήταν όμως τέτοια η ακτινοβολία της προσωπικότητάς του και τόσο γόνιμη η παρουσία του στα λογοτεχνικά δρώμενα της εποχής ώστε ο Χένρι Μίλερ συνέγραψε ένα ολόκληρο βιβλίο θέλοντας να δείξει «την ευγνωμοσύνη μου σ' αυτόν και τους συμπατριώτες του», ελπίζοντας «να με συγχωρέσει που υπερέβαλα συγκρίνοντας τις αναλογίες του με εκείνες του Κολοσσού. Όσοι ξέρουν το Μαρούσι θα καταλάβουν ότι δεν υπάρχει τίποτα το μεγαλειώδες σ' αυτό. Ούτε στον Κατσίμπαλη υπάρχει τίποτα το μεγαλειώδες. Ούτε, στο κάτω-κάτω, υπάρχει τίποτα το μεγαλειώδες σε ολόκληρη την ιστορία της Ελλάδας. Αλλά υπάρχει κάτι το κολοσσιαίο σε οποιονδήποτε άνθρωπο όταν αυτός γίνεται αληθινά και ολοσχερώς άνθρωπος... Περπατώντας μαζί του στους δρόμους του Μαρουσιού είχα την αίσθηση ότι περπατούσα στη γη μ' έναν εντελώς καινούργιο τρόπο». Αυτά γράφει στο βιβλίο του «Ο Κολοσσός του Μαρουσιού», το οποίο εμπνεύστηκε κατά την παραμονή του στην Ελλάδα και κυκλοφόρησε στις ΗΠΑ πρώτη φορά το 1941. Ο σπουδαίος Αμερικανός συγγραφέας επισκέφθηκε τη χώρα μας το 1939 και παρέμεινε κάπου έξι μήνες, διάστημα κατά το οποίο γνώρισε και συνδέθηκε φιλικά με τον κεντρικό ήρωα του Κολοσσού όσο και με τον κοινό τους φίλο Γιώργο Σεφέρη, με τον ζωγράφο Νίκο Χατζηκυριάκο-Γκίκα επίσης. Στο ίδιο βιβλίο εξυμνεί «το φως της Ελλάδας που του άνοιξε τα μάτια, διαπέρασε τους πόρους και διεύρυνε ολόκληρη την ύπαρξή του». Ενδιαφέρον έχουν οι αναφορές του στον καύσωνα που είχε πλήξει την Αττική εκείνο το καλοκαίρι.

Ο Β' Παγκόσμιος που βρισκόταν ήδη προ των πυλών θα μετέβαλε ριζικά την εικόνα της Ευρώπης, μαζί και της Ελλάδας, όπου είχε ήδη επιβληθεί η φασίζουσα μεταξική δικτατορία. Η μαρτυρία του, όμως, παραμένει πολύτιμη, όπως και η απεικόνιση μιας Αθήνας και μιας Ελλάδας που στα μάτια των Δυτικών επισκεπτών ακροβατούσε συχνά στο όριο μεταξύ του μύθου και της πραγματικότητας: «Όταν σκέφτομαι τον Κατσίμπαλη να σκύβει για να κόψει ένα λουλούδι από το άγονο έδαφος της Αττικής αναδύεται μπροστά μου ολόκληρος ο ελληνικός κόσμος, παρελθόν, παρών και μέλλον. Ξαναβλέπω τους απαλούς, χαμηλούς λοφίσκους όπου θάβονταν οι επιφανείς νεκροί· βλέπω το βιολετί φως στα σκληρά χαμόδεντρα, τα φαγωμένα βράχια, τους τεράστιους βράχους στις ξερές κοίτες των ποταμών να λαμπυρίζουν σαν μαρμαρυγή· βλέπω τα νησάκια να επιπλέουν πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας, στεφανωμένα με εκθαμβωτικές λευκές κορδέλες· βλέπω τους αετούς να εφορμούν από τα επιβλητικά απόκρημνα βράχια στις απρόσιτες βουνοκορφές, τις ζοφερές σκιές τους να σχηματίζουν αργά το φωτεινό χαλί της γης αποκάτω· βλέπω τις σιλουέτες των μοναχικών ανθρώπων να ακολουθούν τα ποίμνιά τους πάνω στη γυμνή ραχοκοκαλιά των λόφων και τα δέρατα των ζώων τους όλα με χρυσαφί τρίχωμα όπως τις ημέρες του μύθου· βλέπω τις γυναίκες να μαζεύονται στα πηγάδια μέσα στους ελαιώνες, τα φορέματά τους, τους τρόπους τους, την κουβέντα τους να μη διαφέρει από τα βιβλικά χρόνια· βλέπω τη μεγάλη πατριαρχική φιγούρα του παπά, το τέλειο συνταίριασμα αρσενικού και θηλυκού, τη θωριά του ήρεμη, ειλικρινή, γεμάτη ειρήνη και αξιοπρέπεια· βλέπω το γεωμετρικό σχέδιο της φύσης να ερμηνεύεται από την ίδια τη γη σε μια σιωπή εκκωφαντική. Η ελληνική γη ανοίγει μπροστά μου σαν το Βιβλίο της Αποκάλυψης». Ο Μίλερ έγραψε κι ένα ξεχωριστό βιβλίο με τις ταξιδιωτικές του εντυπώσεις από την Ελλάδα που συμπεριλαμβάνεται στην κυκλοφορία του Κολοσσού από τις εκδόσεις Μεταίχμιο το 2017.

Θοδωρής Αντωνόπουλος, «25 βιβλία για την Αθήνα», LIFO